

Red. Arne Borg

Årsmöte 1985

Vid Föreningen Sveriges Socialchefers årsmöte i Malmö den 2 oktober 1985, valdes ny styrelse för verksamhetsåret 1984-85, som efter konstitueringen har följande utseende:

Ivan Magnusson, ordförande
Arne Borg, vice ordförande
Kurt Grefve, kassör
Sonja Henriksson, sekreterare
Sven Fisk
Mats Forsberg
Sven Olof Johansson
Alvar Norlén
Stig Robertsson
Lennart Thorén
Margareta Åhlstrand

Socialtjänsten, den kommunala demokratin och brukarinflytandet

En arbetsgrupp inom föreningen har utarbetat rubrik diskussions PM om brukarinflytande.

Rapporten kan beställas genom John Lovén tel 011/100160 till självkostnadspris.

Om hälsa och ohälsa – stimulerande, provocerande men vinklat

JOHAN HALLQVIST (ed)

Varför bli vi sjuka?

En antologi om några av våra viktigaste hälsoproblem. Stockholm. Brevskolans förlag 1984. 287 sid. ISBN 91-574-1192-1.

I sitt förord till denna antologi citerar socialministern Hippokrates och de gamla grekerna: "I medicin måste uppgiften att värna om och utveckla hälsa även gå före uppgiften att återställa den då den är nedsatt."

Nu är det väl så att varken Hippokrates eller renässansens Paracelsus eller den moderna medicinens och samhällsmedicinens företrädare riktigt kan tala om vad hälsa är. Därför behöver man inte riskera att meningsbrytningarna om varför vi blir sjuka någonsin kommer att upphöra. Och väl är det, för då skulle vi förlora alla motiv för att driva den debatt som kanske är det främsta tecknet på hälsa – andlig hälsa, och den är nog viktigast.

Den friska människan är en fiktion som inte kan användas som kriterium på framgång i praktisk samhällsmedicin. Men fiktionen fyller sin uppgift i en diskussion som i sin mångtydighet ändå stämmer till eftertanke och redan därigenom till bättre hälsa. Man skulle också kun-

na läsa de olika uppsatserna som beskrivningar av den kliniska samhällsmedicinens arbets- och ansvarsområden.

Boken om några av våra viktigaste hälsoproblem är en antologi, åtminstone delvis resultat av ett ABF-startat projekt i Stockholm 1982. Institutionen för socialmedicin vid vårdcentralen Kronan och tidskriften Motpol har medverkat och bidragit till projektet och boken. Initiativet mötte från början stort intresse, och verksamheten har vidgats till nya orter. Engagementet ökar och kravet på budskapets kvalitet blir större. En antologi med bidrag från många håll och från olika tidpunkter speglar också de snabba skiftningarna i meningsutbyte och intressegrupperingar. Urvalet täcker många viktiga områden, och det är inte svårt att se en säkerligen avsiktlig polarisering.

Man kan emellertid undra om socialgruppsindelningen är ett numera användbart instrument. Med insikten att avgränsningen av socialgrupper är suddig och varierande, att kriterier kan väljas tämligen godtyckligt och att socialgruppstillhörighet inte är någon värdemåter på individens välbefinnande borde man med didaktiska ambitioner avstå från ett så demagogiskt synsätt, som snarast bidrar till att konservera fördomar. Det finns mängder av orättfärdighet i vårt samhälle, men det är inte sant att den är fördelad efter socialgrupp. Det finns mycket sjukdom i samhället, men dess fördelning på socialgrupp är måhända inte så enkel och entydig som mycken statistik synes ge vid handen. Detta gäller alltmör under den förskjutning mot "livsstilssjukdomar", som förklarar att sjukligheten ökar snabbare än vi kan finna bot för den. Mycket pengar och hög utbildning, för att använda ett ex på klasskriterier, är inte något skydd mot destruktiv och sjukdomsalstrande "stressbetingad" ohälsa. Möjligen kommer den inte i statistiken. Det har, åtminstone för den oinitierade, väl kommit som en

överraskning att alkoholskador är större och vanligare i socialgrupp I än i socialgrupp III. Alkoholmissbruk är troligen en av de mest stabila parametrar för ohälsa i samhället. Om man nu vill lära genom jämförelse, torde det finnas mycket mer hanterliga och åtkomliga jämförelsegrupper där skillnader av mer hanterlig art kunde påvisas. Tex olika åldrar, olika yrken, olika kön. Det ger ju exempelvis alldeles felaktig bild av sjukdomspanorama och hälsopolitik om vi jämt över räknar in hela den åldrande befolkningsgruppens sjukdomar. Sjukdom, och jag tror också död, betyder helt olika ting för en åldrad pensionär, jämfört med en 40-årig familjeförsörjare.

Den vetenskapliga debatten om orsakssamband är ibland både yrvaken och förvirrande. Snart sagt dagligen talas om nya orsaker till cancer och förklaringar till hjärt-kärlsjukdomarna är visserligen mer väldokumenterade, men ålägger oss sådana begränsningar att hälsans pris kan te sig för högt. Om man vill kläda sin hälsopolitik i klasskampsparoller löper man genast risken att avsiktligt eller oavsiktligt begagna sig av forskningsresultat som främst stöder egna syften. Det kan egentligen inte försvaras när man går ut till människor som inte kan förväntas kritiskt pröva argumenten. Vilken effekt har påståendet att 90% av all cancer är miljöbetingad?

Nu finns det också mycket stimulerande läsning och ännu mer stoff för debatt i den här boken. Kapitlen inleds med en rad frågor, välformulerade och provocerande, att användas i studiegrupper och debatter. Personligen har jag med stor behållning läst kapitlen om psykisk ohälsa, om stress och socialt nätverk och om arbetsmiljö. De förra representera en dagligen påträffad och svår problematik också i primärvården och behöver inte ordas om. Kapitlet om arbetsmiljö tänder både skam och vrede, och där kan man verkligen tala om en "kamp" mot orättfärdighet, slöhet och makt-

missbruk. Den kritik läkare drabbas av är motiverad. Men än värre är den styvnackade byråkrati som inte kan se eller höra utan i stället mobiliserar hela etablissemangen för att ifrågasätta, förhala och bortförklara. Kanske skulle kampen inte i första hand gälla systemet utan dess trängsytta och fantasilösa företrädare.

Boken som vill tala om varför vi bli sjuka är egentligen en bok om samhällsmedicinens ansvar och vår samlevnads moraliska villkor. Rudolf Virchow har sagt: "Medicinen är en samhällsvetenskap och politik är icke något annat än medicin i stor skala".

Gustav Haglund

Nygammalt om familjeterapi

MIRIAM RUNFORS
BJÖRN WRANGSJÖ

Familjemönster – att förstå och beskriva familjer ur systemperspektiv

Natur och Kultur 188 sid.

Som framgår av undertiteln har Runfors och Wrangsjö skrivit en bok om familjeterapi med en bestämd målsättning. Denna formuleras i inledningen "hur man kan förstå familjer och göra terapeutiskt användbara bilder av dem utifrån de mönster man kan se i deras samspel". Författarna har strävat efter att förtydliga, utveckla och integrera tankegångar från skilda håll i familjeterapilitteraturen. Boken är "särskilt riktad till dem som arbetar med eller kommer att arbeta med familjeterapi". Den vänder sig således till en begränsad läsekrets.

Runfors och Wrangsjö har arbetat som familjeterapeuter och lärare/handledare under en längre period. Det är mot bakgrund av denna erfarenhet, som boken har kommit till. Tonen i boken har också en omisskännlig prägel av familjeterapikurs.

Stundtals blir detta irriterande, som när författarna använder ett överdrivet pedagogiskt bildspråk eller låter sin egen arbetsprocess smyga sig in i texten.

Boken är uppdelad i tre avsnitt. I den första delen försöker man ge en samlad formulering av de viktigaste teoretiska idéerna från olika familjeterapeutiska skolor. I det första kapitlet behandlas allmänna aspekter som professionell hållning och viken av teoretisk referensram, medan man i det andra kapitlet gör en tämligen detaljerad genomgång av familjen ur systemperspektiv. Jag anser dock att den teoretiska redogörelsen i detta kapitel har fått ge vika för en beskrivning av familjens strukturella beståndsdelar. Även i sin behandling av begrepp som gränser, koherens och process tycker jag, att författarna snarare definierar dessa begrepp än förmedlar en teoretisk kunskap om deras innebörd.

Bokens andra del, som även är dess väsentligaste del, behandlar frågan om vilken information som krävs för att man skall få en uppfattning om familjens struktur och problem. Betoningen ligger här på begrepp, som är användbara för att kunna förstå och beskriva familjer. Begreppen presenteras efter en bestämd disposition. Denna del av boken får nästan karaktär av uppslagsbok. Trots att presentationen innehåller många kliniska illustrationer blir det svårt att finna vägen till de levande familjerna i denna begreppsskog.

Avslutningsvis i den tredje delen, behandlas hur man söker information om en familj. Denna del handlar således om terapeutens aktivitet. Även i denna del utgår framställningen från begrepp. Denna gång är det exploration, uppföljning, focusering m m som presenteras.

Jag läste denna bok med en stigande ambivalens. Inledningsvis var jag mycket tilltalad av författarnas inriktning och ambition. Alltefter som läsningen fortskred dalade mina förhoppningar, och när jag var fram-

me vid det sista kapitlet, tyckte jag att jag fått ytterligare en dos av den ambitiösa livlöshet, som blir alltmer utmärkande för den svenska psyko-terapilitteraturen. Som så ofta i denna litteratur får även dessa författare stundtals fram med det svenska språket så, att gymnasiets gamle svensklärare skulle nödgas göra upprörda anteckningar i marginalen. Fackjargong och dålig satsbyggnad kan underminera det mest auktoritativa innehåll.

Sammanfattningsvis tror jag att Runfors och Wrangsjös bok kan vara användbar i samband med undervisning i familjekunskap. Boken har i hög grad karaktär av lärobok. De, som har behov av begreppsdefinitioner, tex för forskning eller metodutveckling, kan sannolikt också finna en del i denna bok. För en ordinär läsare, med intresse för ämnet, ger dock denna bok föga stimulans och inspiration.

Britta Högborg

Mogenhetsbevis för psykiatrin

JOHAN CULLBERG

Dynamisk psykiatri

Natur och Kultur 1984 384 sidor, cirka 290 kr

Psykiatrins utveckling under senare decennier har återspeglats i tillgången på psykiatriska läroböcker. Längre hade en svensk medicinstuderande att välja på antingen ett kortfattat och ofullständigt svenskt kompendium ("Lundqvist's lilla röda") eller diverse utländska böcker, väsentligen präglade av en ensidig lokal akademisk lärdomstradition.

Det stora lyftet kom 1982 med Jan-Otto Ottossons lärobok, ett intellektuellt stordåd med sin översiktliga, mångsidiga och nyanserade bild av den kliniskt psykiatriska verkligheten. Redan något år senare

fick vi tillgång till ytterligare en svensk psykiatrilärobok, Johan Cullbergs *Dynamisk psykiatri*. Det är en bok som redan hunnit få många välförtjänta lovord. Dess väsentligaste perspektiv är, som framgår av titeln, psykodynamiska aspekter på ämnet, något som emellertid kontinuerligt kompletteras med redovisning av relevanta biologiska faktorer. Cullberg gör dessutom, däri djärvare än Ottosson, hedervärda försök att beskriva och analysera vissa sociala faktors betydelse vid psykisk sjukdom.

Cullbergs bok är till stora delar en ren njutning att ta del av. Det gäller inte minst dess personliga stil, enkel och rak men samtidigt klart förmedlande insikter om hur komplicerade de fenomen är som behandlas. Den rent estetiska upplevelsen, ingalunda oviktig för en referensbok som skall följa en genom åren, förhöjs av väl valda litterära citat och en mycket tilltalande bokteknisk utformning.

En smärre reservation är att typografin belastas med onödigt många korrekturfel – en oundviklig dekadens? En annan reservation är att den chosofria och enkla stilen här och var brytes av närmast sentimentalt romantiska tolkningar, ett slags genombrott av psykoanalysens pekoralistiska underströmmar:

"... hur tiden efter födelsen innebär smärtsamma omställningar efter den "oceanska" perioden, då barnet ligger i livmodern, det tidiga urtillstånd som kanske ligger bakom människans eviga längtan efter det förlorade paradiset, så ofta omsjunget i poesin".

Kanske också något ofrånkomligt – i en rörelse präglad av sekelskiftets symbolism?

Den gångna sommaren har jag för eget arbete haft anledning att jämsides utnyttja Ottossons och Cullbergs böcker. Slutintycket är att de kompletterar varandra på ett alldeles förträffligt sätt.

Ottosson utreder begrepp, analyserar tänkbara orsakssamband och

relaterar hela tiden dessa samband, sjukdomsförlopp och behandlingseffekter till vad som är vetenskapligt känt och hållbart. Dess styrka är i någon mån dess svaghet. Den mycket systematiska framställningen och det vetenskapliga exakta språket är svårtillgängligt för den som saknar medicinska och psykologiska grundkunskaper.

Cullbergs lätta stil är på ett helt annat sätt tillgänglig och hans framställning är också långt mer konkret, bli genom väl valda fallskildringar. Den är också i många avsnitt mer handfast normativ med bestämda rekommendationer om både medikation och psykologiskt-etiskt förhållningssätt. Det har sina för- och nackdelar. Den torde i nuläget mer omedelbart kunna omsättas i det psykiatriska fältarbetet men inbjuder samtidigt till förenklingar och kan lättare bli föräldrad. Vad gäller den viktiga biologiska psykiatrin i Cullbergs bok är den naturligt ganska kortfattad men i gengäld är den i många stycken långt utförligare än Ottossons vad gäller psykodynamiken.

Det nu sagda definierar också de lämpliga målgrupperna för de båda böckerna, i huvudsak i överensstämmelse med resp författares förord. Ottossons bok är ett måste för den som strävar efter lite djupare insikter i psykiatrin, inte bara för den psykiatriska specialisten utan också för en allmänläkare, för den kliniska psykologen och för den psykiatriska kuratorn. Däremot torde den, trots författarens intentioner, knappast vara ett naturligt val i grundutbildning av sacionomer och psykologer, sannolikt heller inte psykiatriska sjuksköterskor. Cullbergs bok borde i dessa fall vara ett givet förstaalternativ men också en lämplig fördjupningsbok för intresserade lekmän, inte minst för patienter och deras anhöriga.

Läsningen av de båda här nämnda böckerna har fyllt mig med en positiv avund gentemot en yngre generation psykiatrer. Tänk vilken start i

yrket, att ha tillgång till dessa två böcker!

Numer engagerad i en långt yngre specialitet, socialmedicinen, kan jag också utsträcka denna avund att gälla själva psykiatrin. För att återknytta till inledningen av denna recension, kan det sägas att identiteten och mogenheten i en disciplin faktiskt avspeglas i kvaliteten på dessa läroböcker. Och i det fallet kan Ottossons och Cullbergs böcker ses som uttryck för att svensk psykiatri efter sju sorger och åtta bedrävelser och 1970-talets alla motsättningar nu samlats till ett verksamhetsområde fortfarande fyllt av spänning men ändå ganska enhetligt och identifierbart.

Claes-Göran Westrin

Läromedel i rättspsykiatri

LARS LIDBERG, JAN FREESE

Rätt och psykiatri

Liber 1985

Denna bok, som författarna själva betraktar som lärobok, inleds med deskriptiva redogörelser för gällande rätt och berörda myndigheter och organ samt deras funktioner. Det är dock inte någon torr och tråkig läsning. Genom att framställningen knyter an till historiska bakgrundsfakta, forskningsresultat och olika utvecklingslinjer sätts rättsinstitutet in i ett vidare sammanhang. Dessutom är dessa kapitel föredömligt väl-skrivna och lättillgängliga. Sakuppgifterna kompletteras med data från rättsstatistiken.

Det är emellertid ofrånkomligt att det i en så omfattande men ändå koncentrerad framställning insmyger sig vissa fel och brister. Definitioner och begrepp blir inte alltid så precisa som man skulle önska (definitionen av "allmänprevention" på s. 29 är direkt missvisande). År 1983 infördes nya regler av stor betydelse för bla kriminalvår-

den i frihet. Förf. har också uppmärksammat att villkorlig frigivning numera som regel sker efter halva strafftiden. Däremot är redovisningen av kriminalvårdens nämnder (s 80–81) inaktuell. De förändringar som infördes 1983 fick bla till följd att övervakningsnämnderna frånges tillsynen över frivården. Några beslut om villkorlig frigivning meddelas inte längre av övervakningsnämnd. Kriminalvårdsnämndens behörighet har begränsats till att gälla dem som dömts till fängelse i lägst 2 år. Överhuvudtaget är det självfallet en vanskelig uppgift att föra fram alla data och beakta alla reformer som under senare år skett på straffrättens område. Som andra exempel på felaktigheter kan nämnas att det inte längre krävs för villkorlig dom att det saknas övervakningsbehov och skyddstillsyn står inte längre under ledning av övervakningsnämnd utan bedrivs direkt under ledning av skyddskonsulent.

Redogörelsen för den kriminalpolitiska utvecklingen fram till dagens läge ger en bild av de spänningar som rått mellan straff- och behandlingstänkandet. För att ge full rättvisa åt framställningen borde förf. kanske något ytterligare ha utvecklat grunden till den kritik mot behandlingsideologin som under senare år växt fram. Några ord om den aktuella behandlingsforskningen, idéerna bakom BRÅ:s kriminalpolitiska arbetsgrupps reformtankar och det arbete som bedrivs av fängelsestraffkommittén hade haft en given plats.

Redogörelsen för den psykiatriska vården och rättspsykiatriens ställning i Sverige är intressant och väl dokumenterad. En fråga som särskilt berörs gäller uppfattningen att de som dömts till sluten psykiatrisk vård släpps ut tidigare än andra som för motsvarande brott får fängelsestraff. Detta är ju ett argument som brukar föras fram i debatten om behandlingen av psykiskt störda lagöverträdare och särskilt jämställdhetsfallen. Enligt de undersökningar

som redovisas skulle dock föreställningen vara en myt. Hur därmed förhåller sig går dock inte att klart få fram ur det begränsade material som föreligger.

Avsnitten om de psykiska sjukdomarna och psykopatibegreppet är utmärkta i sin koncentration och klarhet. Redogörelsen för socialberedningens förslag (SOU 1984:64) utmynnar i kritiska funderingar över att ett strafftänkande skall prägla rättspsykiatrin. Det hade varit intressant om förf. något vidare utvecklat sin syn, särskilt som beredningens förslag sannolikt kommer att ge anledning till mycken debatt i fortsättningen. Remissutfallet på betänkandet förefaller vara blandat.

Slutligen behandlas i boken vissa avvikelser och brott som särskilt förbinds med rättspsykiatri; alkoholmissbruk och narkotikamissbruk i förbindelse med kriminalitet, sedlighetsbrott – eller snarare sexualbrott enligt nuvarande terminologi – samt pyromani och kleptomani. Det är av värde att på detta sätt få dessa problemområden särskilt penetrerade i belysning av aktuella forskningsresultat och utredningsförslag. Men varför har inte de grova våldsbrotten (dödande och grov misshandel) på samma sätt behandlats separat?

En allmän randanmärkning gäller avsaknaden i de flesta avsnitten av hänvisningar till lagrum i brottsbalken och annan lagtext. Även för icke-jurister kan det ibland vara av intresse att gå till lagtexten för att få ytterligare information. Men hur ska den oinvigde kunna hitta i lagbokens labyrinter utan hänvisning till lagrum?

Den anmälda boken av Lidberg och Freese tillgodoser ett sedan länge känt behov, nämligen att få tillgång till en klar och översiktlig framställning om rättspsykiatrin. Man kommer här in på områden som ligger i rågången mellan rättskunskap, kriminalvård och psykiatri. Domstolsjurister och andra som sysslar med brott och påföljder

måste naturligtvis veta vilka gränsmärken som satts upp och förstå vilka bedömningar som görs från medicinskt håll. Här ger boken utmärkt vägledning. Psykiater och annan medicinsk expertis måste å sin sida skaffa sig baskunskaper om rättssystemet och om de materiella regler som skall påverka de medicinska bedömningarna och förslagen till åtgärder. Jag föreställer mig att boken här lämpar sig särdeles väl. Kort sagt: boken bör inte bara tjäna som läromedel i medicinarutbildningen utan också som kunskapskälla åt praktiskt verksamma jurister.

Erland Aspelin

Vårt största sociala problem

HANS BERGLIND

Arbetslösheten — en utmaning för det sociala arbetet

Liber, Malmö, 1985. 63 sidor.

"Arbetslösheten är det största sociala problemet i dagens Sverige". Utifrån det perspektivet finns det anledning att fråga sig varför man inom socialtjänsten inte gjort mer för att minska detta problem. SSR:s socialpolitiska råd (SSR står här för Sveriges socionomers, personal- och förvaltningstjänstemäns riksförbund) har stimulerat till denna skrift som behandlar socialtjänstens möjligheter — och skyldigheter — att försöka minska arbetslösheten och dess skadeverkningar.

Berglinds utgångspunkt är att det är socialtjänstens uppgift att skapa en motvikt till de sk marknadsintressena, genom att företräda de människor som har svårt att hävda sig i en renodlad marknadsekonomi. Med hänvisning till socialtjänstlagen och dess förarbeten ("Socialnämnden skall i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning,") gör han helt klart

att arbetslösheten tillhör socialtjänstens "bord".

En redovisning av några resultat från det pågående Socialtjänstprojektet vid socialhögskolan i Stockholm utgör basen för en del funderingar:

En majoritet av både politiker och tjänstemän anser att arbetslöshet är ett mycket allvarligt socialt problem (det är dock fler bland tjänstemännen än bland politikerna som anser att arbetslösheten är det *viktigaste* problemet; bland politikerna är det fler som nämner missbruksproblemet som det viktigaste). Många — både politiker och tjänstemän — anser också att socialtjänsten kan bidra till en lösning av detta problem. Men då det gäller de enskilda klientärendena så tycks socialsekreterarna däremot inte betrakta arbetslösheten som något större problem. På ett teoretiskt plan anser man att arbetslöshet är viktig, men i de konkreta ärendena degraderas betydelsen av arbetslösheten.

En förklaring till denna diskrepans — menar Berglind — kan vara att man inte vet hur man skall göra för att arbeta aktivt med arbetslöshetsproblemen. Syftet med den här skriften är bland annat att ge en del idéer till detta arbete.

I det avslutande kapitlet med titeln "Vad ska vi göra?" tar Berglind upp fyra arbetsmetoder som han menar att socialtjänsten bör söka sig fram efter, både i ett kortsiktigt men också långsiktigt arbete.

För det första måste man bättre än hittills dokumentera arbetslöshetens omfattning och konsekvenser och klargöra läget för politiker och andra beslutsfattare.

För det andra måste man bedriva uppsökande verksamhet bland de arbetslösa. Det gäller att skapa möjligheter för människor att samverka.

En tredje punkt är att arbeta med grupper av arbetslösa för att göra klart för dem varför de är arbetslösa. Därigenom kan man förhoppningsvis minska deras benägenhet

att se arbetslösheten som deras eget fel.

Den sista punkten handlar om att utveckla nya samarbetsformer med arbetsförmedlingen och andra myndigheter. Vad kan de göra? Kan man tex använda främjandelagen för att få fram arbete till de människor som bäst behöver det?

Urban Janlert

Nordiskt perspektiv på barnhandikapp

MATS ERIKSSON
LENNART KÖHLER

Socialt stöd åt handikappade barn i Norden

Nordiska hälsovårdshögskolan och Allmänna Barnhuset 1985

I ett nordiskt jämförande perspektiv presenteras i denna bok på 109 sidor den samhällsservice som idag utgår till barnfamiljerna. För samtliga fem nordiska länder redovisades de familjepolitiska förmåner som utgår till alla barnfamiljer och sådana förmåner som endast är avsedda för familjer med handikappade barn. Varje land avhandlas i ett separat kapitel i vilket allmänna och behovsprövade bidrag sammanställs. Författarna har gått praktiskt och konkret till väga. Systematiskt redovisar man vilka ersättningar som förekommer när det gäller resor, hjälpmedel, läkemedel osv.

I ett avslutande kapitel jämförs länderna med avseende på likheter och skillnader. Bokens värde ligger främst i att det egna landets stöd åt barnfamiljerna speglas mot det familjepolitiska stödet som utgår i de andra nordiska länderna.

Boken är av intresse för personal inom barnsjukvård, barnhabilitering och omsorgsverksamhet samt för föräldrar och anställda verksamma inom handikappföreningar.

Finn Rasmussen

Ambitiös översikt över alkoholproblemet

JAN MOLIN

Alkohol

Esselte studium, Akademiförlaget 1983, 152 sidor.

Jan Molin har enligt bokomslaget varit verksamhet inom socialvården och arbetat inom Socialförvaltningen i Göteborg samt undervisat i alkoholfrågor. Bokens syfte är enligt författaren "att redovisa fakta om alkohol i så brett perspektiv som möjligt... För att få en helhetsbild och kunna bedöma företeelser i samhället och påståenden i dagens debatt behöver vi känna till var bla sociologisk, psykologi, antropologisk, medicinsk och biologisk forskning står i dag. Jag behandlar inte bara missbruk av problem utan också alkoholen i historien, olika kulturer och skönlitteraturen. Alkoholfrågor har behandlats av många författare och debattörer ofta utifrån ett ganska begränsat perspektiv. När avgränsade problem behandlats är det bra men när ambitionen varit att säga något om hela problembildningen har belysningen blivit sned. Mitt bredare perspektiv riskerar jag göra framställningen ytlig".

Boken omfattar 145 sidor text och det är naturligt att vissa områden drabbas av kraftiga förenklingar. Boken är till sin typografi pedagogiskt klar men rubriker i marginalen på ett överskådligt sätt. Vissa kapitel såsom text om konsumtion är på ett kortfattat sätt klara och överskådliga. 20 sidor ägnas alkoholen i skönlitteraturen med utdrag från Bellman till Kihlman och med makarna Tikkanen mfl. Avsnittet är i och för sig intressant och tankeväckande men blir något hängande i luften.

Kapitel som handlar om "Vad är och hur verkar alkohol" och "Missbruk; definitioner och omfattning" och "Missbruk; skador, kostnader" blir summariska med en del lako-

niska beskrivningar. Författaren har frivilligt avstått från notapparat och litteraturhänvisning, varför man inte kan följa var han hämtat en del uppgifter. En del beskrivningar av medicinska sakförhållanden skulle av en medicinsk kunnig uttryckts på annat sätt.

Författaren redogör för olika förklaringsmodeller, för vård och behandlingsprinciper. Några enstaka invändningar kan riktas mot tex 30–40% av alla som vårdas på mentalsjukhus och psykiatriska kliniker är alkoholmissbrukare (sid 73) och att inget står om synhallucinos vid delirium tremens.

På många ställen ger författaren uppskattande hänvisningar till Bo Löfgren och Inger Nelson-Löfgrens bok; Alkohol. Rus, missbruk och behandling. Hans refererande blir en berättigad reklam för denna bok.

Det står ingenstans i boken för vem den är avsedd men jag kan tänka mig den passar på högstadiet, inom vårdskolor samt för socialarbetare, medicinestuderanden och intresserade lekmän. Den är ambitiös och översiktlig och kan läsas för att belysa en icke nykteristisk, socialt engagerad och kunskapsförmedlande människas syn på alkohol, alkohopolitik och behandling.

Göran Stolt

Våra recensenter

Gustav Haglund var tidigare primärvårdschef i Olofström, Britta Högberg är psykolog vid habiliteringsnämnden, Stockholms läns landsting, Claes-Göran Westrin professor i socialmedicin vid Akademiska sjukhuset, Uppsala, Erland Aspelin hovrättslagman vid Hovrätten över Skåne och Blekinge, Urban Janelert distriktsläkare och chef för socialmedicinska Forskningsenheten, Luleå, Göran Stolt klinikchef och överläkare vid Alkoholkliniken, Uppsala östra sjukvårdsdistrikt för psykiatri.

Böcker till redaktionen

Bo Bjelvhagmar

Forskningsmetodik för vårdinriktade utbildningar

Liber, Stockholm 1984, 180 sid, 65 kr

Inger Nordqvist (red)

Sexualitet Handikapp Terapi

Handikappinstitutet, Ystad 1984, 148 sid

Hans Berglund

Arbetslösheten – en utmaning för det sociala arbetet

Liber, Stockholm 1985, 63 sid, 57 kr

Socialstyrelsen

Projektet dagvård och gruppboende för åldersdementa, delrapport 1

Socialstyrelsen, pm 88/85, 47 sid

Arbete eller sysselsättning för personer med funktionshinder

Rapport från en konferens på Rosenön 25–27 april 1984, Socialstyrelsen, pm 90/85, 60 sid

Finn Kamper-Jørgensen, M Madsen, T Sørensen, N Rasmussen, Ch Roepstorff, P Bjerregaard

Graviditet, fødsel og valg af fødested. Kvindernes oplevelser, ønsker og meninger

Hovedrapport fra en landsomfattende forbrugerundersøgelse 1984, 277 sid

Bilag. Tabeller og citater, 276 sid
Dansk institut for Klinisk Epidemiologi, København 1985

George Braun & Bengt Haglund

Hur gick det med samverkan i Tierp?

Socialstyrelsen redovisar 1984: 15, Socialstyrelsen, Stockholm 1984, 84 sid